

Олена Класова,
головний зберігач фондів
КЗ «Кропивницький музей музичної
культури ім. К. Шимановського»

ПРО ТВОРЧУ, ГРОМАДСЬКУ ТА ПЕДАГОГІЧНУ ДІЯЛЬНІСТЬ ДОРИ ПШИШИХОВСЬКОЇ

У статті узагальнено відомі та подано нові дані про творчу, громадську та педагогічну діяльність художниці та педагога Дори Рудольфівни Пшишиховської [Пржишиховської, Пришиховської] (1882 – після 1934). Охарактеризовано її роботи, які зберігаються у фондах КЗ «Кропивницький музей музичної культури ім. К. Шимановського».

Ключові слова: *художниця, портрет, Дора Пшишиховська, Кароль Шимановський, Володимир Федоров.*

З-поміж представників творчої інтелігенції Єлисаветграда – Зінов'євська 1900-1930 рр., які зробили свій внесок у розвиток освіти й культури нашого краю, варте уваги ім'я художниці та педагога Дори Рудольфівни Пшишиховської (1882 - після 1934). З її творчої спадщини нам відомі, на жаль, лише кілька робіт, але ці роботи мають, як буде показано нижче, неабияку історичну й художню цінність. Серед її учнів виділяються імена Володимира Олександровича Федорова (07.02.1920-25.08.1986) – провідного художника Приінгулля у 1950-1970 рр. та Володимира Олександровича Сікорського – архітектора, одного із авторів проєкту та першого директора Державного музею народної архітектури та побуту Української РСР (нині – Національного музею народної архітектури й побуту України) біля села Пирогів під Києвом [12, с.123], автора проєкту

Кіровоградської обласної дитячої бібліотеки ім. А. Гайдара (нині ім. Т. Шевченка).

Про Дору Пшишиховську як художницю писала Ірина Гулейкова (Боса) у словнику-довіднику «Митці степової України кінця ХІХ – початку ХХ століття» (2013) [13] та у своїй кандидатській дисертації (2021) [7, с.168-169]. У контексті родинних зв'язків із музичними сім'ями Шимановських, Нейгаузів та Блюменфельдів Дору Рудольфівну згадували польські музикознавці Ярослав Івашкевич і Тереза Хиліньська. Найбільше відомостей про художницю подала у своїй статті про родину Пшишиховських Марина Долгіх [8, с.178-180]. У цій роботі будуть узагальнені раніше відомі матеріали, а також наведені нові дані про художницю й педагога.

Отже, Дора Рудольфівна Пшишиховська (за російськими документами того часу – Пржишиховська, Пршишиховська), повне ім'я Дорота-Марія, народилася в Єлисаветграді 14 березня (ст. ст.) 1882 року й була охрещена 03 квітня (ст. ст.) того ж року в римо-католицькому костьолі нашого міста, про що свідчить відповідна Книга народжень і хрещень [9].

Родом вона походила з шляхетної, інтелігентної родини педагогів у третьому поколінні. Її дідусь по матері – видатний педагог Михайло Францевич Блюменфельд (1824-1883), провідний викладач Єлисаветградського земського реального училища (ЄЗРУ) у 1870-1883 рр., поет, перекладач (псевдоніми Квятопольський, Квятек), людина енциклопедичних знань. Він прекрасно розбирався у літературі, музиці, живописі, приватно викладав у Києві, Харкові, Одесі, Єлисаветграді. Підтримував дружні й творчі контакти з відомими діячами культури й мистецтва свого часу – письменником Ю.І. Крашевським, одеськими художниками Олександром Віхерським (1809-1857) та Ромуальдом Хойнацьким (1818-1885) [2, с.210-211]. Був одружений на Марії Шимановській – двоюрідній бабці композитора Кароля Шимановського (її портрет, намальований Ромуальдом Хойнацьким, не зберігся) [2, с. 214].

Подружжя Михайла й Марії Блюменфельдів виховало трьох синів-

композиторів: Станіслава, Сигизмунда та Фелікса (останній зіграв визначну роль у розвитку музичного мистецтва). На жаль, Дора не встигла пізнати свого непересічного діда, адже він помер, коли їй виповнився лише рік.

Батько Дори Рудольфівни – Рудольф В'ячеславович Пшишиховський (Пржишиховський, 1841-1911) – науковець, педагог, письменник, громадський діяч. У 1871 році його, випускника Московського університету, було запрошено викладати в нещодавно відкритому ЄЗРУ. З перших років роботи він став одним з кращих педагогів-практиків. За його ініціативою в училищі було відкрито фізичний кабінет і засновано метеорологічну станцію. Він створив і видав низку підручників, посібників та статей з фізики. Рудольф В'ячеславович також викладав математику, фізику та космографію в Єлисаветградській чоловічій гімназії [15, с.136-137].

Дружина Рудольфа В'ячеславовича і мати Дори Марія Михайлівна, в дівочтві Блюменфельд, була приватною викладачкою, насамперед у колі численних єлисаветградських родичів. М.В. Долгіх зазначає: «Як представниця багатодітної родини вона з дівочих років матеріально допомагала батькам – практикувала приватні уроки, займалася репетиторством із гуманітарних дисциплін. Марія була доброю піаністкою, гарно співала, із задоволенням малювала. Тобто всі принади, характерні для паньки середини ХІХ ст., в її особі мали втілення. Своїми знаннями, вміннями та чеснотами вона ділилася, як зі своїми учнями, так і з родичами <...> Потреба віддавати знання, ділитися ними з іншими привела Марію Михайлівну до запровадження власного приватного пансіону, де вона викладала математику, географію, історію, французьку, грецьку та латинську мову» [8, с.178].

Ймовірно, на становлення Дори Пшишиховської певний вплив справив її дядько, старший батьків брат, художник Казимир Вацлавович Пшишиховський (Пржишиховський, 1836-1917). Як зазначила М. Долгіх, у 1858 р. він вступив до Мюнхенської академії мистецтв (нім. Akademie der

Bildenden Künste München) [8, с.172]. Будучи хресним батьком Дори, можливо, саме він спрямував свою хресницю на навчання до Мюнхена.

Як вважає М. Долгіх, початкову освіту Дора здобула у приватній гімназії А.М. Єфимовської, музичну – у своїх родичів Нейгаузів [8, с.179]. Про художню освіту Дори збереглися наступні відомості, подані І. Гулейковою: «Серед кращих учнів, зазначених у звіті Вечірніх рисувальних і креслярських класів за 1906-1907 рр., була зазначена Д. Пржишиховська, яка продовжила навчання у Мюнхенській Академії мистецтв (Народное образование [в Елисаветградском уезде Херсонской губернии в 1906 г.], 1908, с. 30)» [7, с.168–169]. Однак дані про те, що Дора була студенткою Мюнхенської академії мистецтв, не знайшли підтвердження у списку всіх учнів, опублікованому в Цифровому виданні реєстрових книг закладу 1809-1935 рр. На відміну від Казимира Пшишиховського, ім'я Дори в реєстрових книгах відсутнє [1]. До речі, серед студентів закладу в цей період жінок взагалі майже не було. Водночас до нашого поля зору потрапив документ, який дає можливість уточнити, де саме навчалася Дора Рудольфівна.

У 1922 році була створена так звана «Елисаветградская школа фабрично-заводского ученичества». Першим її директором став К.Ю. Ганзен (колишній інженер заводу «Ельворті»). Штатний розклад закладу свідчить, що в школі викладали висококваліфіковані спеціалісти. З-поміж них зустрічаємо і Дору Пшишиховську:

1. Ганзен Кристиан Юлиевич. Директор.
2. Гусев Александр Васильевич. 1867 г.р. Учитель физики. Закончил Петербургское артиллерийское училище и Петербургскую артиллерийскую академию.
3. Казанский Николай Иванович. 1889 г.р. Учитель арифметики и геометрии. Закончил Петербургский горный институт.
4. Лившиц Анатолий Борисович. 1889 г.р. Учитель арифметики, геометрии и черчения. Закончил Московское техническое училище.

5. Пршишиховская Дора Рудольфовна. 1882 г.р. Учитель рисования и черчения. Закончила Мюнхенскую художественную академию Геймана.

6. Косовский Владимир Леонович. 1880 г.р. Учитель русского языка и литературы. Закончил Варшавский университет [11].

Завдяки цьому документу тепер ми можемо уточнити, в якому саме закладі в Мюнхені навчалася Дора Рудольфівна. В тій самій приватній художній академії, точніше, майстерні (студії) малюнку та літографії М. Геймана у 1904-1906 рр. навчався ровесник Дори – відомий російський художник Артур Фонвізін [17].

За І. Гулейковою, «після завершення навчання [в Мюнхені] вона [Дора Пшишиховська] повернулася до Єлисаветграда і працювала вчителькою рисунка у гімназії Єфимовської, а також вела гурток з малювання» [7, с.169]. Завдяки згадкам про Дору в кореспонденції та фотографіям із сімейних альбомів Шимановських і Нейгаузів, а також спогадам Романа Роговського відомо про духовну близькість Дори до молодих Кароля Шимановського та Генріха Нейгауза, її участь у театралізованих забавах [3]. Крім того, за словами Я. Івашкевича, «Дорота Пшишиховська багаторазово малювала Кароля Шимановського, і деякі з цих портретиків були досконалі» [10, с.457].

Як член польської громади Єлисаветграда Дора Рудольфівна, вірогідно, разом зі своєю родиною займалася громадською діяльністю, брала участь у заходах Добродійного товариства допомоги бідним католикам: благодійних акціях, концертах, лотереях. А під час Першої світової війни, мабуть, допомагала польським біженцям, які в 1914-1915 рр. прибули до нашого міста.

З ким могла спілкуватися в молоді роки в рідному місті Дора Пшишиховська окрім родичів та членів польської громади? У професійному плані це спілкування могло бути з її педагогом Ф. Козачинським та художниками-земляками, з якими Дора Рудольфівна навчалася у 1900-х роках, відвідуючи вечірні рисувальні класи при ЄЗРУ, та які поверталися в рідне місто після подорожей по «світах». Володимир Босько зазначав: «На

початку ХХ ст. удосконалювати свою майстерність у надії завоювати світову столицю мистецтва вирушили уродженці Єлисаветграда Амшей Нюренберг (1887-1979), Ісідор Золотаревський (1888-1961), Захар Рибак (1897-1935) і Йосип Константиновський (1892-1969). Прикметно, що початкову художню освіту всі вони отримали, відвідуючи Вечірні рисувальні класи при ЄЗРУ, якими керував талановитий художник і педагог Феодосій Козачинський (1864-1922). Зрозумівши, що Париж їм не підкорити, Амшей Нюренберг і Ісідор Золотаревський, прихопивши з собою Семена Данишевського, у 1912 році повернулися до Єлисаветграда. Ця трійця й розворушила художнє життя міста, організувавши в квітні 1913 року за сприяння місцевого благодійного товариства поширення грамотності і ремесел грандіозну І Єлисаветградську художню виставку» [6, с.271]. Наразі не вдалося знайти підтвердження про участь Дори Пшишиховської у влаштуванні І і II Єлисаветградських художніх виставок 1913-1914 рр., організованих Єлисаветградським благодійним товариством поширення грамотності і ремесел. Логічно припустити, що вона була серед членів цього товариства, які навчали найбідніші верстви населення безкоштовно малюванню, вишивці, різб'ярству та ремеслам.

Світло на життя й діяльність Дори Пшишиховської у 1920-1930-х рр. проливають листи її родичів: тітки Ольги та кузини Наталії Нейгауз. У Бібліотеці Варшавського університету зберігся лист від 22 березня 1930 року, написаний Ольгою Нейгауз у Варшаву до Анни і Юзефи Шимановських. У ньому вона розповідає місцеві новини – про те, як вони з Густавом Вільгельмовичем хворіють, лікуються, прогулюються. Пише про блискучу кар'єру сина Генріха, новини від доньки Наталії з Німеччини, сувору зиму в Зінов'євську. Чимало говорить Ольга Нейгауз і про найближчих родичів, які залишилися в місті – Дору Пшишиховську та її матір: «Дорця надзвичайно зайнята, але добре виглядає, завжди енергійна, жвава й тепер розкошує, бо вихованець господарів, учитель малювання зробив собі Радіо, а один колишній учень Марис[еньки] Вітек Келлер, син щіткаря, якщо ви

пам'ятаєте, провів його в кімнату Марис[еньки], і так, щоб вона, лежачи в ліжку, могла слухати, що приносить їй велике задоволення. <...> Тішить її не тільки музика, а й можливість слухати чудову польську мову через Катовіце. <...> Д[уже] радію за Марис[ю] і особл[иво] за бідну Дорцю, яка веде таке одноманітне безбарвне життя, а так пристрасно любить музику. Д[уже] дивується, що досі не чула ані композ[иції] Катоня з Варшав[ської] філ[армонії], ані співаючу Стаську, а вона була б такою щасливою». Також Ольга Нейгауз повідомляла адресаток, що родичі Володимир Залеський, Кароль Шанявський та Вітольд Пшишиховський, які на той час жили і працювали в Польщі, через посередництво Нейгаузів переказували грошову допомогу для М. і Д. Пшишиховських [5, с.68].

Подібно змалювала життєву ситуацію своєї двоюрідної сестри Дори Наталія Нейгауз, переказуючи відомості від батьків та, можливо, від самої Дори або її матері. Наталія писала: «Дорці зараз підвищили трохи платню <...> Пані Пшиш[иховські] не мають достатньо грошей на життя. Тітка Марися має тільки одного учня. Але вони, схоже, є обидві д[уже] жвавіми й завжди сповненими надій, ці кохані добрі оптимістки й ідеалістки. Тато захоплено пише про Дорцю, що вона має героїчний характер. Працює донезмоги, сама літає на ринок, готує, дає уроки, мерзне і завжди весела й сповнена змісту. А її життя насправді позбавлене будь-якої чарівності – в порівнянні з ним моє видається мені раєм, бо хоча б маю дітей, для яких і живу» [5, с.70].

Дійсно, Дора Пшишиховська не мала дітей і не виходила заміж. Ми вже знаємо, що у 1922-1927 рр. (вірогідно, й пізніше) вона викладала у Єлисаветградській школі фабрично-заводського учнівства. Проводила також приватні заняття. Крім того, як зазначає М.В. Долгіх, «спеціально для її (Дори) мистецько-педагогічної практики Густав Вільгельмович Нейгауз у 1930-х роках відкрив художнє відділення у своїй музичній школі» [8, 179].

Нам вдалося зафіксувати спогади про Дору Рудольфівну Пшишиховську, які переповідалися в родині Ганни Вацлавівни Адамської (в

заміжжі – Єгурнової, 18.09.1925-11.06.2013), жительки нашого міста. Вона переказала їх своєму сину Олександрю та невістці Мирославі [4]. Батьки Ганни Вацлавівни – Адамський Вацлав Антонович та Адамська Ганна Миколаївна добре знали особисто Дору Пшишиховську. Вони домовилися з Дорою Рудольфівною про приватні заняття малюванням з їх дочкою Ганною, коли їй було вісім-дев'ять років, тобто у 1933-1934 рр. Ганна Вацлавівна згадувала, що вона навчалася в одному класі в школі № 6 з майбутнім диригентом Юрієм Павловичем Хілобоковим та майбутнім архітектором Володимиром Олександровичем Сікорським. Вона спілкувалася також з юним Володею Федоровим, який був трохи старшим за неї. За її словами, на той час йому було не більше чотирнадцяти років, і він також навчався в художньому гуртку Дори Рудольфівни. Тож ці спогади відносяться до 1933-1934 рр. (Володимир Федоров 1920 року народження). Деякий час батьки виводили Ганну Вацлавівну додому до Дори Рудольфівни з Ковалівки, по Театральному провулку на вулицю Гоголя. Ще Ганна Вацлавівна згадувала, що іноді влітку Дора Рудольфівна займалася уроками малювання з дітьми на природі, а іноді водила їх в загальноосвітню школу № 4 за Ковалівським парком, де зараз стоїть будинок «Акустики», збудований на старому фундаменті школи (на початку 1960-х років в цьому приміщенні розміщувався філіал Харківського політехнічного інституту, пізніше – навчальний корпус Кіровоградського інституту сільгоспмашинобудування). Ймовірно, Дора Пшишиховська викладала малювання і в цій школі. Вона брала ключі і відчиняла клас, в якому знаходився деякий натюрмортний матеріал, давала завдання дітям: старшим – більш складні, молодшим – більш легкі. Володя Федоров малював уже досить складні композиції, а менші діти засвоювали «ази» малювання. У родини Ганни Вацлавівни зберігається реліквія – маленький шкільний блокнот, з яким вона ходила на заняття. В ньому Дора Рудольфівна Пшишиховська залишила кілька начерків, зокрема, невеличкий схематичний малюнок людської фігурки, на

якому вона відмітила пропорції задля правильного малювання людини ученицею.

З художньої спадщини Дори Пшишиховської відомі лише три або чотири роботи. З-поміж них є безцінний скарб – портрет Кароля Шимановського 1905 року. Це портрет 23-річного кузена, створений його ровесницею. Цим портретом Дора Пшишиховська започаткувала «шимановськіану» в образотворчому мистецтві. Генріх Нейгауз-молодший згадував: «Існує декілька портретів К. Шимановського. Один з них – відомого художника С. Віткевича, роботи 1930 року, високопрофесійний чарівний живопис. Другий – роботи Дороти Пшишиховської (або Пржишиховської, як у дослідженні пані Долгіх), нашої родички. Цей останній портрет – любительський, з точки зору художників «дилетантський». Так воно, мабуть, і є. Але й найдорожчий для нашої родини. (У роки радянської імперії ми мали повне зібрання творів Шимановського для фортепіано. Польське видання, в трьох томах. На першій сторінці кожного тому завжди знаходилася фотографія саме цього портрета») [14].

Дозволимо собі не погодитися з характеристикою портрету як «дилетантського». По-перше, як зазначалося вище, Дора Рудольфівна мала професійну освіту. По-друге, високою є технічна якість виконання портрету на полотні олійними фарбами, які й сьогодні, більш ніж через сто років зберегли свою свіжість. По-третє, портрет тонко передає образ композитора: його зовнішню привабливість та багатий внутрішній світ. Легка розкутість, що проглядається в зачесаному на бік волоссі, розстібнутому комірці білої сорочки, і водночас – глибока внутрішня зосередженість, сконцентрованість, занурений у себе погляд. Стримана гама фарб від сірого до сіро-блакитного служить фоном. Варто згадати, що деякі роботи Дори вважав доскональними такий мистецький авторитет, як Ярослав Івашкевич.

Цікаво порівняти цей портрет з літературним описом Кароля Шимановського, який створила інша приятелька композитора Маріамна

Давидова: «Він повернувся звідкись і був у білій, з розстібнутим коміром, фланелевій сорочці <...> Він був середнього зросту, доброї статури, худий, гарний. З темно-русявим волоссям, сірими дуже глибокими і уважними очима під густими широкими темними бровами, які зрослися, тонким прямим носом і добрим гарним ротом під щіточкою (тоді була мода) підстрижених вусів <...> Карл бігав гарними руками по клавішах, з-під яких лилися звуки не схожі на земні! Незрозуміле прозирало у зсунутих його бровах, складне й велике у всій його постаті, і у виразі глибоких очей» [16, с.316].

Портрет Кароля Шимановського авторства Дори Пшишиховської зберігався в родині Нейгаузів. У 2013 році, під час перебування на батьківщині діда, Г.С. Нейгауз подарував родинну реліквію Кропивницькому музею музичної культури ім. К. Шимановського. Однак це була не перша робота художниці в музейному зібранні. Ще на початку 1990-х рр. Ніна Георгіївна Федорова – вдова художника Володимира Федорова – подарувала музею портрет Марії Михайлівни Пшишиховської, створений її дочкою Дорою ймовірно на межі 1920-1930-х рр. Портрет виконаний гуашшю на аркуші сірого паперу. Вражає дивовижна схожість моделі з її фотографічними зображеннями і майстерність художниці, яка створила цей портрет. Марія Пшишиховська на ньому – ще красива, витончена жінка похилого віку з шляхетними рисами обличчя і тонким профілем. Вона сидить у кріслі, повернувшись у профіль, опутивши голову і глибоко замислившись. Портрет майже не має об'ємів і, оскільки контури його виконані чорною тушшю, він чимось нагадує старовинну гравюру. Образ героїні створюється накладанням більш темних тонів, на яких виділяються світлі фрагменти – прядки сивого, майже білого волосся і білого комірця одягу, що і створює загальний об'єм.

У травні 2015 року колекцію віднайдених робіт Дори Пшишиховської поповнив дарунок мешканки Кропивницького Н.О. Гриденко. Це «Портрет дівчинки» – графічний малюнок з натури, що зображує маму дарувальниці у

шестилітньому віці. Портрет, намальований чорним олівцем, має підпис «Зіка» (скорочене ім'я дівчинки Зінаїда). На зворотньому боці аркуша кольоровими олівцями намальований портрет іншої, більш дорослої дівчини в жовтій хустці. Можливо, цей ескіз також належить Дорі Пшишиховській.

Підсумовуючи, вважаємо безспірним, що Дора Пшишиховська мала великий художній талант і вільно володіла різними техніками образотворчого мистецтва. Нез'ясованим залишається питання, коли художниця пішла з життя. У 1933-1934 рр., коли вона ще викладала, їй було ледь за п'ятдесят. Десь у цей час юний Володя Федоров намалював графічний портрет вчительки, на жаль, не датований. Портрет був подарований Н.Г. Федоровою разом із вище згаданим «Портретом матері» Дори Пшишиховської Кропивницькому музею музичної культури ім. К. Шимановського на початку 1990-х рр.

Перелік джерел та літератури

1. Akademie der Bildenden Künste München. Digitale Edition der Matrikelbücher 1809-1935.
URL: <https://matrikel.adbk.de/> (дата звернення: 15.02.2022).
2. Chylińska T. Z kresowych kronik rodzinnych, czyli o Michale von Blumenfeldzie vel Michale Kwiatopolskim. *Arcana*. 2004. Nr 58–59. S. 201–238.
3. Rogowski R. Karnawałowe wspomnienie. *Kierunki*. 1962. Nr 8. S. 24.
4. Адамська Г.В. Спогади про Дору Пшишиховську в переказі О. і М. Єгурнових. Записала з їх слів О. Класова в 2021 році. Машинопис. Музей ім. К. Шимановського.
5. Боровець М. Неопублікована кореспонденція і фотографії з кола родини Блюменфельдів (Нейгаузів, Пшишиховських) у зібранні Архіву польських композиторів Бібліотеки Варшавського університету / Шимановські, Блюменфельди, Нейгаузи: музичні родини на перехресті культур:

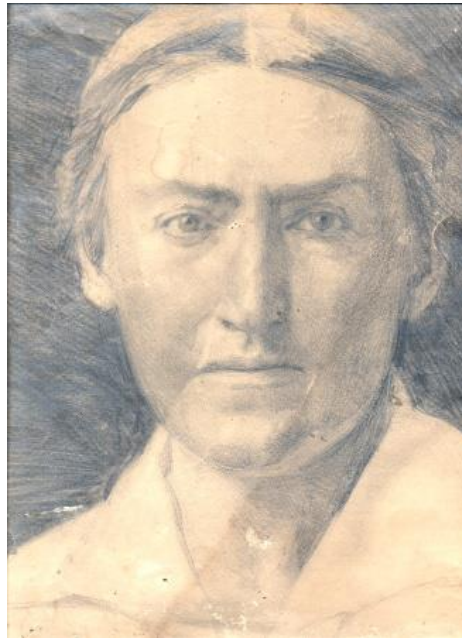
- колективна монографія. – Кропивницький: Лисенко В. Ф., 2019. – С. 60-71.
6. Босько В. Історичний календар Кіровоградщини. Люди. Події. Факти. 2022. Нариси та розвідки з історії художнього життя краю: Земська рисувальна школа, митці, колекціонери, виставки, картини, ікони. – Кропивницький: Імекс - ЛТД, 2021. – 350 с.
  7. Гулейкова І.О. Становлення і розвиток художньо-промислової освіти в культурно-освітніх осередках Єлисаветграда (друга половина XIX – початок XX ст.). Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня канд. пед. наук. – К., 2021. – 379 с. URL: http://ipood.com.ua/data/avtoreferaty_i_dysertatsii/2021/Huleikova_diser_pas.pdf (дата звернення: 15.02.2022).
  8. Долгіх М. Пржишиховські. В пошуках втраченої пам'яті / Шимановські, Блюменфельди, Нейгаузи: музичні родини на перехресті культур: колективна монографія. – Кропивницький: Лисенко В. Ф., 2019. – С. 171-183.
  9. Єлисаветградський римсько-католицький костюл, м. Єлисаветград // ДАКО. Ф. 408. Оп. 1. Спр. 2: Книга реєстрації актів про народження [і хрещення] 1877–1893. Арк. 36.
  10. Івашкевич Я. Про Родину Блюменфельдів / Шимановські, Блюменфельди, Нейгаузи: музичні родини на перехресті культур: колективна монографія. – Кропивницький: Лисенко В. Ф., 2019. – С. 455-458.
  11. Історія та діяльність єлисаветградської школи ФЗУ 1922–1927 // ДАКО. Ф. 1127. Оп. 1. С. 1–56.
  12. Крук О. Створення етнографічних комплексів та експозицій як один з напрямків розвитку українського музейництва 1960-х–1980-х років // Краєзнавство. –2009. – № 1–2. – С. 120-127.
  13. Митці Степової України кінця XIX – початку XX століття : [біогр. слов.-довід.] / НАН України, Ін-т мистецтвознавства, фольклористики та

- етнології ім. М. Т. Рильського; [авт.-упоряд. Ірина Боса; голов. ред. Ганна Скрипник]. – К.: ІМФЕ НАНУ, 2013. – 130 с.
14. Нейгауз Г.С. Єлисаветградський портрет Кароля Шимановського / Шимановські, Блюменфельди, Нейгаузи: музичні родини на перехресті культур: колективна монографія. – Кропивницький: Лисенко В. Ф., 2019. – С. 121.
15. Притюпа О. Впровадження природничих практичних занять у навчальний процес закладів освіти Єлисаветградщини (друга половина ХІХ – перша половина ХХ ст.) // *Наук. записки. Серія: Природничі науки* / Ред. кол.: В. В. Радул [та ін.]. – Кіровоград: КДПУ ім. В. Винниченка, 2012. – Вип. 109. – С. 131–138.
16. Таран Г. Кароль Шимановський, його близькі та родина Давидових у спогадах Маріанни Давидової / Шимановські, Блюменфельди, Нейгаузи: музичні родини на перехресті культур: колективна монографія. – Кропивницький: Лисенко В. Ф., 2019. – С. 311-321.
17. Фонвизин Артур Владимирович (1882(3)–1973) / Живопись 20-30-х годов / Сост. А. М. Муратов. Автор вступ. ст. В. С. Манин. – СПб.: Художник РСФСР, 1991.
- URL:https://berdnikstiv.livejournal.com/tag/ФПГ?utm_medium=endless_scroll
<http://www.artpanorama.su/?category=artist&id=395&show=short>
(дата звернення: 15.02.2022).

The article summarizes the known and presents new data on the creative, social and pedagogical activities of the artist and teacher Dora Rudolfivna Przyshikhovska [Przhishikhovskaya, Prshishikhovskaya] (1882 - after 1934). Her works, which are stored in the funds of the Kropyvnytskyi Museum of Musical Culture named after K. Szymanowski ».

Key words: *artist, portrait, Dora Przyshikhovska, Karol Szymanowski, Volodymyr Fedorov.*

Ілюстративний матеріал

Володимир Федоров
Портрет Дори Пшишиховської
1930-і рр.

Марія Блюменфельд (у заміжжі Пшишиховська)
Близько 1880 р.

Ольга й Дорота Пшишиховські

Близько 1900 р.

Зліва направо сидять у кріслах з нянею:

Ольга, Галина та Дорота Пшишиховські

Близько 1900 р.

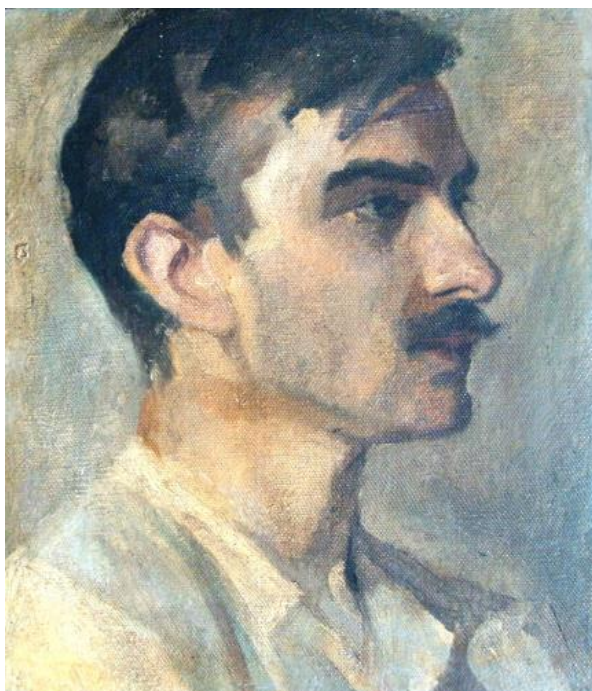
Сестри Пшишиховські

Близько 1900 р.

**Дора Пшишиховська (стоїть 2-а ліворуч) та
Кароль Шимановський (стоїть 4-й ліворуч) у колі родичів
Єлисаветград. 1902 р.**

Дора Пшишиховська
Портрет Кароля Шимановського
1905 р.

Дора Пшишиховська
Портрет матері
1920-1930-і рр.

**Дора і Марія Пшишиховські,
Густав і Ольга Нейгаузи,
Володя Федоров з мамою і бабусею**
Зінов'євськ (колишній Єлисаветград). Близько 1927 р.

**Дора і Марія Пшишиховські,
Густав і Ольга Нейгаузи,
Генріх і Зінаїда Нейгаузи**
Зінов'євськ (колишній Єлисаветград). 1927-1928 рр.

Дора Пшишиховська

Портрет Зіки

1930-і рр.